

T.C.
ŞANLIURFA
VALİLİĞİ

ŞANLIURFA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ARAŞTIRMALARI

2025

T.C.
ŞANLIURFA
VALİLİĞİ

ŞANLIURFA

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ARAŞTIRMALARI

I. CİLT

2025

ŞANLIURFA
SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRAS
ARAŞTIRMALARI

I-II. CİLT
ŞANLIURFA VALİLİĞİ YAYINLARI

Birinci Basım: Ağustos 2025

ISBN 978-625-445-142-3

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Katkılarıyla

Editörler

Prof. Dr. Yakup ÇELİK
Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKÇÜOĞLU

Bölüm Editörleri

Prof. Dr. Halit KARATAY
Prof. Dr. Ahmet Ferit ATASOY
Prof. Dr. Mehmet ÖNAL
Doç. Dr. Ömer KIRMIZI
Dr. A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU
Öğr. Gör. S. Sabri KÜRKÇÜOĞLU
Mustafa AKGÜL
Mehmet Bakır KARADAĞLI
Abuzer AKBIYIK

Görsel Tasarım

Mustafa AKGÜL

Tashih

Mehmet Emin MERCAN
Hilal YÜKSEL
Ali Nur HAYIRLI
Selahattin E. GÜLER

Baskı

EMSAL Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Bahçekapı Mah. 2477. Cad. No:6 Etimesgut / Ankara

Tel: 0 312 278 82 00 - Sertifika No: 46753

Şanlıurfa Somut Olmayan Kültürel Miras Araştırmaları" adlı kitap Şanlıurfa Valiliği yayını olup
kitapta yer alan yazıların içerik, dil, imla ve ilmi sorumluluğu ile hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.
Yazıların içeriği Şanlıurfa Valiliği'nin görüşlerini yansıtmaz. İzinsiz kopya edilemez ve çoğaltılamaz.

ŞANLIURFA TASAVVUF MÛSİKÎSİNDE ÇİFTELER (İLÂHİLER)

Mehmet Bakır KARADAĞLI

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Şanlıurfa Devlet THM Korosu Sanatçısı

GİRİŞ

Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Şanlıurfa, geleneksel yapısı, mistik atmosferi ve kültürel yapısıyla şairlere, müzisyenlere, sanatçılara geçmişten günümüze hep ilham veren müstesna bir şehirdir. Uygarlığın doğduğu ve dünyaya yayıldığı bölgenin merkezinde yer alan Şanlıurfa kültür ve sanatın da doğduğu geliştiği ve dünyaya yayıldığı bir şehirdir. Arkeolojik kazılarda ilk çağlardan günümüze mûsikî ile ilgili bulgulara hep rastlanmıştır. Şanlıurfa'nın tarihi "İpek Yolu" üzerinde ve yolların kesiştiği bir kavşakta yer alması; çeşitli dinlerin, kültürlerin ve medeniyetlerin uğrak yeri olması bu bölgede mûsikînin de gelişmesine sebep olmuştur.

Şanlıurfa'da tasavvuf müziği içinde yer alan "çifte" (ilahî) denilen tür Urfa türkûleri formuna yakın olup Şanlıurfa mûsikî meclislerinde yüzyıllardan beri icra edilen bir formdur. Sözleri divan edebiyatı ve halk edebiyatı şiir türlerinden alınmış olan bu mûsikîyi icra edenlerin çoğu hafız, müezzin, mevlithan ve gazelhanlardır. Şanlıurfa'daki geleneksel müzik kültürü içerisinde dini mûsikî kültürü, halk müziğinin makamsal yapısını ve zenginliğini de oluşturmuştur. Şanlıurfa sıra gezmelerinde icra edilen fasıllarda çifteler (ilahiler) de okunmaktadır.

Şanlıurfa'da dini mûsikî ve özellikle çifteler genellikle ritim sazı olan yöresel bir vurmali çalgı olan def eşliğinde seslendirilir. Çifte güftelerinin makama bağlı okunmasında ritim öne çıkmaktadır.

Şanlıurfa'da mûsikî, her zaman büyük ilgi ve değer görmüştür. Yöre halkının ve idarecilerinin müziğe olumlu bakışı da Şanlıurfa'da mûsikînin gelişmesinde etkili olmuştur. Okuyucular ve sazandeler toplumda daima hürmet ve takdir görmüşlerdir.

1) Kazancı Bedih ve arkadaşları Mevlid-İlahî Grubu-1995 (Fotoğraf: S. Sabri Kürkçüoğlu)

Şanlıurfa'da özellikle hafız, hoca, aydın tarikat ehli kişiler öteden beri yörenin meşhur okuyucularıdır. Yakin tarihimizde; Kıde Hafız, Hamit Hafız, Halil Hafız,

Ahmet Uzungöl, Tenekeci Mahmut, Dede Osman, Şükrü Hafız, Hacı Nuri Hafız, Şevki Hafız (Altıngöz) ve Mahmut Hafız (Akagün) gibi hanendeler Klasik Türk Müziği'ni iyi derecede icra ederken, bu müziği çiftelerle ve türkülerle de harmanlamışlardır.

I. ŞANLIURFA'DA DİNİ MÛSİKÎ

Urfa'da geçmişte esnaf arasındaki ahilik geleneği ile sıra gecesi geleneğinde, mûsikî, şiir ve edebiyatın hep tasavvufî çizgiyi takip ettiği görülmüştür. Urfa'nın derin hoşgörüsü de tasavvuf kültüründen kaynaklanmaktadır.

"Tüm mevlevihane'lerde mûsikî faaliyetleri olduğu gibi Urfa Mevlevîhânesi'nde de 200 yıl boyunca mûsikî faaliyetleri olmuştur. 1740-1925 yılları arasında yaklaşık 200 yıl faaliyetini sürdüren Urfa Mevlevîhânesi'nde icrâ edilen "Mevlevî Mûsikîsi"nin Urfa mûsikî kültürüne önemli etkisi olmuştur. Mevlevîlik, Urfa'da birçok mûsikîşinâs ve tasavvuf müziği okuyucusu (hânende) yetişmesine vesile olmuştur. Şanlıurfa Mevlevîhânesi, ney, kûdüm, tanbur ve rebab üstatlarının yetişmesinde de etkili olmuştur" (Kürkçüoğlu, 2024, s. 44).

2) Urfa Mevlevîhânesi'nde Mevlevî Şeyhi, Semâzenler ve Dervişler / Fotoğraf: Frère Raphaël [de Ninive]-1904

Mevlevîlik, Urfa'nın kültürel yapısına günümüze kadar tesir ederek etkisini özellikle şehrin "Mûsikî Gele-neği"nde devam ettirmiştir. Urfa'da mûsikî meclislerinde "makam seyri" ile icra edilen "Mûsikî Ahenk-leri"nde (fasıllarında) "Mevlevî Mûsikîsi"nden çifte (ilahi) ve gazel örnekleri geçmişten günümüze icra edilmektedir.

"Mevlânâ felsefesi, mistik bir rûha sahip olan Şanlıurfalıları kendine çekmiş; Urfa Mevlevîhânesi, saz, ses

ve semânın yer aldığı bir "mûsikî meşkhânesi" olmuştur. Şanlıurfalı Mevlevîler, asırlar boyunca Mevlevî mûsikîsinin ilâhî nağmelerini en asil seslerle örmüşler ve en esrarlı duygularla üflemişlerdir. Mevlevîhâne, Şanlıurfa mûsikîsi esaslarının zamanla gelişmesini ve İstanbullu Mevlevî üstatlarının elinde olgunlaşan mûsikî edebiyatının Şanlıurfa'ya ulaşmasını sağlamıştır" (Özbek, 2006, s. 28).

3) Şanlıurfa Yeni Mevlevihane'de, Mevlâna'nın 751. Vuslat Yılı Dönümü anısına düzenlenen Vakti Muhabbet Şeb-i Arûs etkinliğinde Dini Mûsikî İcra Heyeti / 2023 / (Fotoğraf: Mustafa Akgül)

Mevlevîhâne kapatıldıktan sonra "Sıra Geceleri"nde bir araya gelen müzisyen derviş ve hafızlar ile Urfalı müzisyenler Mevlevihane'de icra edilen mûsikînin ezgilerini ve sözlerini, halk mûsikîsi ile birlikte klâsik bir üslupla ilahi, türkü, gazel ve hoyratlarla uzun yıllar icra edip günümüze kadar ulaşmasını sağlamışlardır.

Şanlıurfa'da yaklaşık 200 yıl boyunca ilgi görüp halk tarafından benimsenen Mevlevîlik, Urfa'da mûsikînin niteliğinin artmasına, hânende ve sâzendenin yetişmesine vesile olmuştur. Mevlevîlik sayesinde Şanlıurfa'da ilahi formundaki eserlerin sayısı artmış, ney ve kudüm gibi enstrümanlar öğrenilmiş ve bu kültür günümüze ulaşmıştır.

Şanlıurfa'da Câmî Mûsikîsi ve Tekke Mûsikîsi'nin dâhil olduğu orijinal bir Dînî Mûsikî'nin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. İstanbul ve Anadolu'nun diğer bölgelerinden farklı nitelikleri olan Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaygın olarak icra edilmektedir. Şanlıurfa'da Dînî Mûsikî, genel olarak bazı ibadetler etrafında şekillenen Câmî Mûsikîsi'nden;

doğum, sünnet, evlilik ve cenaze törenlerinde icrâ edilen mevlid, ilâhî, hoyrat ve gazel gibi Tekke Mûsikîsi formlarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bunların dışında mübarek gün ve gecelerin kutlanması çerçevesinde, Dergâh zikri, sohbet ortamları ve tasavvuf çevrelerinde de Şanlıurfa Dînî Mûsikîsi'nin çeşitli formlarının icrâsı yapılmaktadır” (Akınar, 2011, s. 53).

A) CAMİ MÛSİKÎSİ

Dînî mûsikînin bir bölümünü “Câmi Mûsikîsi” oluşturmaktadır. Bu mûsikî, câmide ibadetler esnasında ortaya çıkan, insan sesine dayanan bir mûsikîdir. Enstrüman kullanılmayan câmi mûsikîsi, tamamıyla sözel bir türdür. Ezgi açısından Geleneksel Türk Mûsikîsi'nin özelliklerini göstermektedir. Daha çok namaz etrafında şekillenmekte ve namazın cemaatle edâsı sırasında imam ve müezzinin ses mûsikîsine dayalı icralarından oluşmaktadır. Cami mûsikîsi; Faraclık, Salâ, Terâvîh Salâvâtı, Salat-ı Kemâliye, Tekbir ve Salâvât, Hatim Zikri başlıklarıyla incelenebilir.

B) TASAVVUF MÛSİKÎSİ (TEKKE MÛSİKÎSİ)

Çeşitli tarikat toplantılarında ve tekkelerde zikir esnasında icrâ edilen mûsikîye Tekke/ Tasavvuf Mûsikîsi denir” (Kaplan, 1991, s. 14). Tekke Mûsikîsi'nin rûhu ve konusu, tasavvufun ruhu ve konusudur. Tekke Mûsikîsi, tasavvufî bir lirizmi ihtiva etmektedir. Bununla beraber her tasavvufî kurumun mûsikîsinde kendine mahsus bazı hususiyetler, birtakım incelikler vardır” (Özcan, 1982, s. 31). Tasavvuf Mûsikîsi Urfa'da Çifte (İlahi), Şugul, Deyiş, Gazel, Dergâh Camii Zikri gibi başlıklarla incelenebilir.

4) Dergah Tasavvuf grubundan TRT Derlemeleri yapılırken-2019

II. ŞANLIURFA TASAVVUF MÛSİKÎSİNDE ÇİFTELER (İlâhiler)

“İlâhî, Arapça'da “Allah'a ait” mânâsına gelen bir kelimedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise “İlahi: Tanrı ile ilgili olan, Tanrı'ya özgü olan; tanrısal, rahmani” anlamıyla ifade edilmektedir.

“Türk Edebiyatı'nda nazım türleri belirginleşmeden önce dinî muhteva taşıyan her türlü şiire ilâhi denirken daha sonra tasavvufî temaları işleyen ve Türk din mûsikîsinin makam ve usulleriyle bestelenerek dinî toplantılarda okunan şiirlere ilâhi adı verilmiştir. Özellikle şiirde tür ve şekillerin müstakil isim ve vasıflar kazanmasından önce ilâhi kelimesiyle hemen her türlü dinî şiir kastedilmiş; tevhid, naat, münâcât, devriyye gibi türlerle kaside, gazel, tuyuğ, rubâî, kıta vb. nazım şekilleri Türk klasik edebiyatının aslî unsurları haline gelince kelimenin anlamı daralıp, besteli dinî şiir formu olarak daha özel bir tür halinde mûsikîyle özdeşleşmiştir. Dinî muhtevalı manzum ve yarı manzum sözler mûsikînin etkileyici gücü ve bunları icra eden kişilerin müzisyen hüviyetleriyle dinî merasimlerde daha etkili olmuş, böylece ilâhi kavramı mûsikîden ayrı düşünülmemiştir” (DİA, 2000, s. 64).

Bu eserler Şanlıurfa'da genel olarak “çifte” ismi verilen ilâhiye bazen “beyit” ve minarede okunana ise “tenzile” denmektedir” (Akınar, 2011, s. 80). Şanlıurfa mûsikî kültüründe ilahiler dini mûsikînin önemli bir formudur. Şanlıurfa'da “çifte” adıyla anılan bu tür, mevlid ve tasavvuf mûsikîsi fasıllarında toplu seslendirildiğinden “çifte” adını almıştır. Mehmet Özbek, Urfalı okuyucu Culha Mahmut Hafız'ın da bu şekilde bir tanımını ifade ettiğini belirtmektedir. Bu fasıllarda ritimsiz uzun hava tarzındaki solo hoyrat ve gazel icralarına da “tek” denmiştir. Mevlid meclisleri ve sıra gezmelerinde genelde gazel ve hoyratlar bir çifteye bağlanarak aynı makamda icra edilir.

Çoğu ilahinin ezgileri ve sözleri anonimdir. Sazdan ziyade sese ve yöresel ağza dayalı ilahi icrasında coşkulu ritim önemli olup yöresel “def” denilen büyük bendir kullanılmaktadır. Bu mûsikî de güfteler (söz) ön plandadır. Aynı güftenin değişik ezgilerin üzerinde kullanıldığı da görülmektedir.

Güftelerin önemli bir kısmı Yunus Emre, Ahmed Kuddûsî, Niyâzî Mısırî, Şemseddin Sivâsî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Eşrefzâde Rûmî ve Aziz Mahmud

Hüdâyî gibi tarikat önderi ve mutasavvıf şairlere aittir. Sözleri Urfalı şairlere ait olan çiftelerin yanı sıra kadın şairlere ait güfteler de mevcuttur. Urfa yöresine ait ilahilerde çoğunlukla halk müziğinin ezgi motifleri görülmektedir. Güftelerin bir kısmı farklı makamlarda okunabilmekte, bazı çifteler de aynı melodi ve usulle Türkçe, Kürtçe ve Arapça okunabilmektedir" (Çakmak, 2023, s. 1871).

Dini mûsikî, klasik mûsikî ve halk mûsikîsinin iç içe geçtiği "Sıra Geceleri"nde makam seyrine uyularak çifteler de seslendirilir. Tarikatların meclislerinde ise dini mûsikî içerikli bir repertuvar ve çiftelerden en etkileyici nitelikte olanlar seçilerek meşk icra edilir. Dini mûsikî meclislerinde kişilerin çoğu çiftelere birkaç def eşliğinde eşlik ederler, sözlerin ve ritmin gücüyle ruhen ve beden ile yüksek heyecan duyarak kendinden geçerler.

Çiftelerin günümüze aktarılmasında önemli kaynak kişiler olarak; Hacı Nuri Hafız, Saatçi Yusuf Özer, Ahmet Uzungöl, Eskici Dede Osman Aydın, Hafız Halil Uzungöl, Şih İbrahim Karataş, Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Şevki Hafız Altıngöz ve Akif Baybostancı bilinen isimlerdir. Günümüzde ise Celal Çiriş, M. Ziya Demirbaş, Bekir Çiçek, Hafız Mustafa Yeşildağ, Abdülkadir Baybostancı gibi isimleri sayabiliriz.

ÇİFTELERİN EZGİ YAPISI

"Şanlıurfa'da çifte ezgilerini incelediğimizde dikkatimizi çeken özellik, çiftelerin usulleridir. Çok yoğun olarak 10/8'lik usul kullanılmış ve eksik ölçü çok yaygındır. Özellikle curcuna 2+3+2+3 ve aksak semai 3+2+2+3 olarak ölçülen ezgilerin ritminin son +3'ünden şana girilir. Sofyan 4/4'lük ve sengin semai 6/4'lük usulde çiftelerde sıklıkla kullanılmıştır. Yine makamsal olarak çifteleri incelediğimizde Uşşak, Hicaz, Hüseyini, Muhayyer, Hicazkâr, Saba, Rast, Segâh, Mahur, Karcıgar, Gerdaniye vb. gibi çok çeşitli makam ve dizilerin kullanıldığını görürüz" (Altıngöz, 2011, s. 27).

Çifteler usul açısından incelendiğinde çok zengin bir usul ve velveleleri görülür. Mevlidlerde okunan çiftelerde ritim saz dışında sazlar kullanılmadığından çöküyu arttırıcı usul velveleleri büyük önem kazanmıştır.

III. ŞANLIURFA'DA OKUNAN ÇİFTE (İLAHİ) SÖZLERİ (Akpınar, 2011)

Makam: Hicâz

Usûl: Sofyan

Güfte: Yunus Emre

BEN BİR YAKUB İDİM

Ben bir Yakub idim kendi hâlimde
Mevla'mın kelamı vardı dilimde
Yusuf'u kaybettim Kenân elinde
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Yusuf'um hocada okumaz oldu
Onun bülbül dili şakımaz oldu
Alnındaki nûra bakılmaz oldu
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Bir bezirgân gelir üç aylık yoldan
Yusuf'u çıkardı kırk arşın kuydan
Hak emriyle oldu Mısır'a sultân
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Cem olup geldiler Kenân'ın kurdu
Biz yemedik deyü içtiler andı
Yakub'un feryâdı arşa dayandı
Ağlar Yakub ağlar Yusuf'um deyü
Gitti de gelmedi vah yavrum deyü

Makam: Acemâşirân

Usûl: Sofyan

Güfte: Anonim

DÜNYA KİMSEYE KALMAZ

Dünya kimseye kalmaz

Bir misafir hânedir

Ârifler ona kanmaz

Bilir ki efsanedir

Ne ekersen biçersin

Döktüğünü içersin

Bir gelirsin geçersin

Anla bak dünya nedir

İnsanlıktan sen çıkma

Dost kazanmaktan bıkmama

Gönül yap aman yıkma

Gerisi bahanedir

İyilik yapmaktır kârın
Kalır ancak ol varın
Öleceksin sen yarın
Ki ol bir keşânedir

Makam: Hicâz
Usûl: Sofyan
Güfte: Anonim

NE GAM YERSİN

Ne gam yersin be hey âsi günahkâr
Dilde Hak kelamı Kur'ân'ımız var
Mahveder isyanı tövbe istiğfar
Biz ehli tevhidiz imanımız var

Kalbimiz mücellâ gümüşten pâktır
Allah'ımız birdir şüphemiz yoktur
Biz Muhammediyiz dinimiz haktır
Firdevs-i A'lâ'da seyranımız var

Sancağı elinde ashab yanında
Gâhî sırat gâhî mizan önünde
Yarın kıyâmette mahşer yerinde
Şefaât kânımız sultanımız var

Makam: Hüseyinî
Usûl: Sofyan
Güfte: Ahmed Kuddûsî

MEST-U HAYRANIM

Mest-u hayranım, zâr-ı giryânım
Her dem lisanım, Hû demek ister

Gözümde yaşlar akmaya başlar
Cümle kurt kuşlar, Hû demek ister

Gece ol kâim, gündüz ol sâim
Ehl-i Hak dâim, Hû demek ister

İrfân isteyen, ihsân isteyen,
Cânân isteyen, Hû demek ister

İns, cin melekler; yerler, felekler
Suda semekler, Hû demek ister

Hû ism-i a'zâm, Hû Hû de hocam
Kuddûsî her dem, Hû demek ister

Makam: Hüseyinî
Usûl: Sofyan
Güfte: Cemâlî

MEVLÂM DER Kİ DOĞRUCA GEL

Mevlâm der ki doğruca gel
Kulum bana fevrice gel
Eğri gelen ermez bana
Doğruluk et yolluca gel

Kalk seherde yükün bağla
Niyaz eyle çok çok ağla
Haddin üzre inci çağla
Hûb yoluna saçuca gel

Kalk zikreyle lahza durma
Benden özgesini görme
Acı tatlı asla sorma
Her işime râzıca gel

Tut ihlâsı ey Cemâlî
Verem sana ey kemâlî
Teşvir bana her hayalî
Taharet et arıca gel

Makam: Uşşâk
Usûl: Düyek
Güfte: Yunus Emre

ARAYI ARAYI BULSAM İZİNİ

Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarında tozlara batsam
Hûb cemâlin bir kez düşte seyretsem
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Zerrece kalmadı kalbimde hile
Sıdk ile girmişem ben bu hak yola
Ebu Bekir, Ömer, Osman'da bile
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Ali ile Hasan, Hüseyin anda

Sevdası gönülde muhabbet cânda
Yarın mahşer günü Hak divânında
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Yunus medheyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlayı ağlayı gurbet ellerde
Yâ Muhammed cânım arzular seni

Makam: Hicâz Hümâyûn

Usûl: Curcuna

Güfte: Ahmed Kuddûsî

ARZÛHAL İÇİN SULTANA GELDİM

Arzuhâl için sultâna geldim
Sâilem lütfun ihsâna geldim

Kanlı yaş ile arzuhâl yazdım
Ol şehinşâha sunmaya geldim

Derd-i firâka dermân ararım
Ben ol tabîbe dermâna geldim

Cân kulağıyla hüsnünü duydum
Şem-i cemâle pervâne geldim

Bildim ki varlık perdedir Hakk'a
Ref' edip anı cânâna geldim

Sırr-ı semâyı duyunca rûhum
Bî-karar olup dönmeye geldim

IV. URFA'DAN ÇİFTE (İLAHİ) NOTALARI

(Akpınar, 2011)

AŞKINLA BU UŞŞAKI
Hicâz Hümâyûn İlahî

Güfte: Zâî Süleyman Efendi
Notaya Alan: Hüseyin AKPINAR

♩ = 290
Curcuna

RÂ - NE YE DÖN - DER - DİN HEP - VAR LI ĞI MI -
 AL - DİN Vİ - RÂ - NE YE DÖN - DER - DİN NE
 SAV - MU SA LÂ - TIM - VAR NE - HAC - CU ZE KÂ -
 TIM - VAR - NE SAV MU SA LÂ - TIM - VAR NE -
 HAC - CU ZE KÂ - TIM - VAR - ZÂ - HİD LER A RA -
 SIN - DA - Bİ - GÂ - NE YE DÖN - DER - DİN ZÂ -
 HİD LER A RA - SIN - DA - Bİ -
 GÂ - NE YE DÖN - DER - DİN HER DER - DİN -

Aşkınla bu uşşâkı şâhâneye döndürdün
 Şem'i ruhuna karşı pervâneye döndürdün

Bir lahza gönül sensiz ey Leyli karâr etmez
 Âhir beni Mecnûn-veş dîvâneye döndürdün

Ne savm u salâtım var ne hacc u zekâtım var
 Zâhidler arasında bîgâneye döndürdün

Gör bana neler kıldın gurbet iline saldın
 Hep varlığımı aldın viraneye döndürdün

La'l-i lebini bir kez sundun bize ey sâkî
 Güyâ ki ayılmaz bir mestâneye döndürdün

Her kime haber sorsam sekrânımı söylerler
 Bu Zâtî-yi ednâyı meyhâneye döndürdün

BEN BU DAĞIN AĞACIYAM

Hüseyinî İlâhî

Güfte: Yunus Emre
 Derleyen: Yavuz TAPUÇU

* = 60
 Sofyan
 BEN BU DA ĞIN - A ĞA CI - YAM
 BE Nİ BU DAĞ - DA BUL DU - LAR
 HEM DAT LI - YAM HEM A CI - YAM
 KO LUM KÂ - NA - DIM KIR DI - LAR
 BEN MEV LÂ NİN - MUH TA CI - YAM
 GA RIP OL DU - GÜNİ BİL DI - LER
 GEL GÖR BE - Nİ - BE Nİ - AŞK NEY LE - DI
 GEL GÖR BE Nİ - BE Nİ AŞK NEY LE - DI
 AKPINAR

Ben bu dağın ağacıyam
 Hem tatlıyam hem acıyam
 Ben Mevlânun muhtacıyam
 Gel gör beni aşk neyledi
 Derde giriftâr eyledi

Beni bu dağda buldular
 Kolum kanadım kırdılar
 Garib olduğum bildiler
 Gel gör beni aşk neyledi
 Derde giriftar eyledi

CÂNÂ BİZİM ESRÂRIMIZ
Hüseynî İlahî

Güfte: Urfalı Şair Abdi
Notaya Alan: Hüseyin AKPINAR

♩ = 260
Circune

CÂ NÂ Bİ ZİM ES RÂ - - RI MİZ İM -
AL LAH İ ÇİN OL SUN - BI Zİ DÜR -

LÂ - LA RA SİĞ - - MAZ - - - HAY - HAY - - - İM -
ET - ME KA PIN - - DAN - - - HAY - HAY - - - DÜR -

LÂ - - LA RA - SİĞ - - MAZ - - - YA -
ET - - ME KA - PIN - - DAN - - - AB -

ZİL - - SA DA BİN DE - - Bİ Rİ - İN -
Dİ - - SE NI SEV Dİ - DE YÜ - DÜN -

SA - LA RA - SİĞ - MAZ - - YA - MAZ - -
YA - LA RA - SİĞ - MAZ - - AB - MAZ - -

Cânâ bizim esrârımız imlâlara sığmaz
Yazılsa da binde biri inşâlara sığmaz

Hasretle akar tâ geceler dîde-i aşkım
Bir katredir amma yedi deryâlara sığmaz

Bu hikmeti bilmez misin ey sofi-i saloz
Bir kalbe sığan var olan eşyâlara sığmaz

Âşıkta olan derd-i meşakkat gam-ı mihnet
Neşr olsa eğer köy ile sahrâlara sığmaz

Allah için olsun bizi dür etme kapından
Abdi seni sevdi deyü dünyalara sığmaz

EY DİDE NEDİR UYKU
Hüseynî İlahî

Güfte: Erzurumlu İbrahim Hakkı
Notaya Alan: Hüseyin AKPINAR

♩ = 250
Circune

EY Dİ DE NE DİR UY - - KU GEL U -
AL LAH İ ÇİN OL HAL - - KA MU KA

YAN - GE CE LER - - DE - - HAY - HAY - - U -
RİN - GE CE GÜN - - DÜZ - - HAY - HAY - - HAY -

YAN - GE CE LER - - DE - - KEV - KEB LE RİN
HAY - GE CE GÜN - - DÜZ - - EY - HAK KI Nİ

ET - SEY - Rİ Nİ - SEY - RAN - GE CE LER - DE - E MAN E -
HÂ Nİ AŞK - O DU - NA - YAN - GE CE LER - DE - E MAN E -

MAN - YAN - GE - CE - LER - DE -
MAN YAN GE CE CE LER DE

Ey dîde nedir uyku gel uyan gecelerde
Kevkeblerin et seyrini seyrân gecelerde

Bak heyet-i âlemde bu hikmetleri seyret
Bul Sâniini ol ana hayrân gecelerde

Çün gündüz olursun nice ağyar ile gâfil
Ko gafleti dildârdan uyan gecelerde

Gafletle uyumak ne revâ abd-i hakîre
Şefkatle nidâ eyle rahmân gecelerde

Cümle geceyi uyuma Kayyum'u seversen
Tâ hay olasm Hayy ile ey cân gecelerde

Âşıklar uyumaz gece sen hem uyuma kim
Gönlün gözüne görüne cânân gecelerde

Dil beyt-i Hudâ'dır anı pâk eyle sivâdan
Kasrına nüzûl eyler o sultân gecelerde

Az ye az uyu hayrete var fâni ol anda
Bul cân-ı bekâ ol ona mihmân gecelerde

Allah için ol halka mukârin gece gündüz
Ey Hakkînihân-ı aşk oduna yan gecelerde

EY RAHMETİ BOL PADIŞAH

Gerdâniye İlahî

Göfte: Ahmed Kuddûsî

Notaya Alan: Hüseyin AKPINAR

♩ = 66
Yarak Semaî

EY RAH ME - Tİ BOL - - - PA Dİ ŞAH - -
HAD DEN TE - - ÇA VÜZ - - - EY LE DIM - -
A DIN SE - - NİN GAF - - - FAR | - - KEN - -
İS YAN DA - - KUD DÜ - - - Sİ ŞE DID - -

CÜR - - - MÜM - - - İ - - - LE - - - GEL - - - DİM - - - SA - - - NA - -
DER - - - YÂ - - - Yİ - - - ZEN - - - Bİ - - - LİM - - - EY - - - LA - - - DİM - -
AYB - - - OR - - - TÛ - - - CÜ - - - SET - - - TÂR - - - İ - - - KEN - -
KUL - - - LUK TA - - - BİR - - - BAT - - - TAL PE - - - LİD - -

GEL - - - DİM - - - SA - - - NA - - - BEN - - - EY - - - LE - - - DİM - -
Bİ - - - BOY LA - - - DİM - - - MA - - - LİM - - - SA - - - NA - -
SET - - - TÂR - - - İ - - - KEN - - - Kİ - - - ME - - - Gİ - - - DEM - -
BAT - - - TAL PE - - - LİD - - - DER - - - KES - - - ME - - - YİP - -

HAT - - - SİZ GÜ NAH - - - CÜR - - - MÜM İ - - - LE - - -
BEN - - - NEY LE DİM - - -
SEN - - - VAR İ KEN - - -
SEN - - - DEN Ü MID - - -

GEL - - - DİM - - - SA - - - NA - - - GEL - - - DİM - - - SA - - - NA - - - AKPINAR

Ey rahmeti bol padişah
Cürmüm ile geldim sana
Ben eyledim hadsiz günah
Cürmüm ile geldim sana

Hadden tecavüz eyledim
Derya-yı zenbi boyladım
Malum sana ben neyledim
Cürmüm ile geldim sana

Senden utanmayıp heman
Ettim hata gizli ayân
Vurma yüzüme el amân
Cürmüm ile geldim sana

Adın senin Gaffâr iken
Ayb örtücü Settâr iken
Kime gidem sen var iken
Cürmüm ile geldim sana

Hiç sana kulluk etmedim
Râh-ı rızâna gitmedim
Hem buyruğunu tutmadım
Cürmüm ile geldim sana

İsyanda Kuddûsî şedid
Kullukta bir battal pelid
Der kesmeyip senden ümit
Cürmüm ile geldim sana

HOCA EFENDİ

Hicâzâr İlahî

Göfte: Ahmed Kuddûsî

Beste: Anonim

♩ = 200
Cürûba

HO - - - ÇA E FEN - - - Dİ - - -
YOK - - - Ö LÜM SAN - - - DİN - - -
KUD - - - DÜ Sİ HÂK - - - BİL - - -

DİN - - - LE BU - - - PEN - - - Dİ (S A Z)
NEF - - - SE AL - - - DAN - - - DİN
ET - - - Tİ MÜN - - - - - - - TAK

Dİ (S A Z) ÖM - - - RÜN TÛ KEN - - -
DİN - - - ÇÂ - - - HA - - - HA - - - VEN - - -
TAK - - - HÂ - - - ZİR OL - - - MUT - - -

Dİ - - - RİH - - - LET YA - - - KİN - - -
DİN - - - RİH - - - LET YA - - - KİN - - -
LAK - - - RİH - - - LET YA - - - KİN - - -

DIR (S A Z) DR - - - AKPINAR
DIR - - - DR - - -
DIR - - - DR - - -

Hoca efendi dinle bu pendi
Ömrün tükendi rihlet yakındır

Yok ölüm sandın nefse aldandın
Câha güvendin rihlet yakındır

Bu cihân fânî mahdut zamanı
Bil böyle anı rihlet yakındır

Çok cefâ kıldın ettiğin buldun
Bil imdi noldun rihlet yakındır

Etmedin ikrâr eyledin inkâr
Eyle istiğfar rihlet yakındır

Koyuben hayrı işledin şerri
Eyle sen seyri rihlet yakındır

Kuddûsî'yi Hak bil etti muntak
Hazır ol mutlak rihlet yakındır

MECNÛN İSEN EY DİL
Hicaz İlâhî

Güfte: Yaşar Nezihe Hanım
Derleyen: Hüseyin AKPINAR

♩ = 100
Yürük Somât

Mecnûn isen ey dîl sana Leylâ mı bulunmaz
Bu goncaya bir bülbül-i şeydâ mı bulunmaz

Sun şerbet-i lâl-ı lebin ağıyâra vefâsız
Sâkî mi bulunmaz bana sahba mı bulunmaz

Arzetmiyorum âleme âlâm-ı derûnum
Yoksa bana bir mahrem-i sevda mı bulunmaz

Bir sen misin âlemde tabîb illet-i aşka
Teşhis-i dîle başka etibbâ mı bulunmaz

Al aşkım ver gönlümü Allah için olsun
Dil vermek için dilber-i rânâ mı bulunmaz

Mesud edecek kimse seni yoksa Nezihe
Meşgul edecek bir sürü hülya mı bulunmaz

MÜNACAÂT
Hicaz İlâhî

Güfte: Leyla Hanım
Beste: Anonim

♩ = 100
Yürük Somât

Rahmeyle bu dîl hasta vü nâçâre İlâhî
Zahm-ı dilime senden olur çâre İlâhî

Bakma yüzümün karasına rûz-i cezâda
Bağışla beni Ahmed-i muhtâra İlâhî

Nefsin hevâsıyla beni sen derbeder etme
Aşkından eser ver bu dîlzâra İlâhî

Al benliğimi kayd-ı sivâdan beni kurtar
Tâ vâsıl olam ru'yet-i dîdâra İlâhî

Leylâ kulunu âteş-i aşkınla kebab et
Dûzahta koyup yakma anı nâre İlâhî

KAYNAKÇA

- Akpınar, Hüseyin. (2011). *Şanlıurfa'da Dinî Mûsikî*,
Yayınevi, Ankara.
- Altıngöz, Halil. (2011). "Urfa Müziği Hakkında" *ŞURKAV
Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih Turizm Dergisi*" sayı: 10,
Şanlıurfa.
- Çakmak, Songül. (2023). "Türk Tasavvuf Mûsikîsinde
Ritmin Ritüele Dönüşümü Şanlıurfa Çifteleri", *Motif
Akademi Halkbilimi Dergisi*, Cilt: 16, sayı: 44, ss: 1859-
1879)
- DİA. (2000). "İlahi" maddesi, 22. Cilt. ss. 64-68)
- Kaplan, Zekai. (1991). *Dinî Müzik Dersleri*, İstanbul.
- Kürkçüoğlu, S. Sabri. (2024). *Şanlıurfa'da Mevlevilik ve
Mevlevihane*, Semih Ofset, Ankara.
- Özbek, Mehmet. (2006). "Şanlıurfa'da Halk Müziği", *GAP
Gezgini Dergisi*, Sayı: 2, Şanlıurfa.
- Özcan, Nuri. (1982). XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî
Mûsikî, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1982.
- Uzun, Mustafa İsmet, (2000), "İlahi" maddesi, *DİA*, 22.
Cilt, s. 64-68